

Asia: VN/10058/2020, STM053:00/2020

Lausuntopyyntö esityksestä kontaktien jäljityssovelluksen käyttöönotosta Covid-19-epidemian hallinnan tueksi

Kysymykset

1. Muistiossa esitellään mobiilisovellus tukemaan tartuntatautien jäljitystyötä ja tartuntaketjujen katkaisemista. Onko tämä tarkoituksenmukainen tapa jäljittää tartuntaketjuja?

kyllä pääosin

Avoimet huomiot koskien kysymystä 1

Suomen siirtyminen hybridistrategiaan ”etsi–eristä–jäljitä–hoida” sisältää näytteenottokapasiteetin ja määrän nostamisen lisäksi tehokkaan tartunnanjäljityksen. Nykyisellä tartunnanjäljityksellä sairaanhoitopiirit ja kunnat pystyvät jäljittämään vain positiivisen koronatapauksen tiedossa olevat ja nimeämät altistuneet. Jos rajaustoimenpiteitä puretaan, väestön liikkuvuus kasvaa ja altistustilanteet lisääntyvät. Tällöin mobiilisovellus antaa mahdollisuuden tunnistaa nopeasti myös ne henkilöt, joita positiivinen koronatapaus ei tunnista – kuten joukkoliikennevälineissä, kauppakeskuksissa ja julkisissa tiloissa lähikontaktit. Tässä kuvatun kaltainen applikaatio auttaisi oikein toimiessaan nimenomaan altistusten kattavassa ja riittävän varhaisessa jäljittämisessä.

Mobiilisovelluksesta on kokemusta monissa Itä-Aasian maissa, joissa ne ovat kyenneet muutaman viikon kuluessa joko torjumaan koko epidemian (Taiwan, Hongkong) tai tukahduttamaan sen hyvin matalalle ja hallitulle tasolle (Etelä-Korea, Uusi Seelanti, aluksi myös Singapore).

Mobiilisovelluksen haasteet liittyvät siihen, että toimiakseen tehokkaasti, riittävän monen henkilön on otettava sovellus käyttöön. Vapaaehtoisuuteen perustuvan menetelmän tehokkuus on siten kiinni täysin kansalaisten vapaaehtoisuudesta. Toisaalta Suomen kaltaisessa demokratiassa ainoastaan täysin vapaaehtoisuuteen perustuva menetelmä on moraalis-eettisistä syistä mahdollinen, mikä asettaa haasteita sovelluksen suunnittelulle ja käyttöönotolle. Joka tapauksessa näkemyksemme mukaan tämän kaltainen sovellus tulisi vain osittainkin käyttöön otettuna auttamaan tartunnanjäljitystä erityisesti nuoremmassa ja muuta väestöä liikkuvaisemmassa väestöosassa ja siten tukemaan tartunnanjäljitystä yhtenä työvälineenä muiden joukossa.

Mobiilisovelluksen käyttöönotto tulee lisäämään nykyisen tartunnanjäljityksen henkilöresursseja moninkertaisesti. Tämä tulee huomioida muutama viikko ennen käyttöönottoa tähän varautumisessa.

2. Onko esityksessä asianmukaisesti otettu huomioon henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan liittyvät näkökohdat?

kyllä pääosin

Avoimet huomiot koskien kysymystä 2

Käyttöönotto perustuu vapaaehtoisuuteen ja henkilön suostumukseen. Positiivinen koronatapaus antaa itse luvan lähikontaktitietojen välittämiseksi taustajärjestelmään terveydenhuoltojärjestelmän antaman koodin avulla ja altistunut henkilö myös vapaaehtoisesti jakaa tiedon terveydenhuollolle.

Kerätty tieto on pseudonymisoitua ja sitä käsitellään tietosuoja- ja tietoturvallisuusperiaatteita noudattaen. Tietoihin on pääsy vain terveysviranomaisilla, eivätkä ne sisällä paikannustietoa.

On huolehdittava siitä, että lähikontaktitieto säilytetään taudin leviämisen estämisen kannalta vain perustellun määrätyn ajan, kuten korkeintaan 14-21 vrk. Tämän ajan kuluttua lähikontaktitietojen tulee poistua lopullisesti sovelluksesta.

Ehdotuksessa sanotaan, että selvitystyön aikana on ilmennyt Applen laitteiden Bluetoothin hyödyntämiseen liittyvä potentiaalinen riski. Tämä tulee selvittää ennen sovelluksen käyttöönottoa. Myös muusta riittävästä tietoturvasta tulee huolehtia, jotta sovellusta ei ole mahdollista käyttää väärin ulkopuolisen tahon toimesta esimerkiksi liittämällä siihen tallennus- ym. mekanismeja ja siten käyttää sovelluksen keräämää tietoa omiin tarkoituksiinsa.

Kuten esityksessäkin on tuotu esiin, valmistelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota alaikäisten asemaan ja oikeuksiin sovelluksen ja sen keräämien tietojen käyttöön liittyen.

3. Onko muistiossa tunnistetut lainsäädäntömuutokset riittävät?

kyllä

Avoimet huomiot koskien kysymystä 3

Ehdotuksessa esitetään muutosten toteuttamista tartuntatautilakiin. Tämä on perusteltua, koska sovellus tulisi käytettäväksi tartunnanjäljityksessä ja tartuntatautilaki sisältää jo nyt tähän liittyvät säännökset mm. viranomaisen toimivallasta. Lainsäädäntömuutoksia valmisteltaessa tulee kuitenkin

riittävällä tavalla huomioida myös mahdolliset tulevat pandemia- ja vastaavat tilanteet, joissa vastaava sovellus tulisi käytettäväksi.

4. Mahdolliset yksilöidyt säädösmuutosehdotukset

Ei ole.

5. Mitä hyötyjä arvioitte sovelluksella olevan ja mille tahoille?

Mobiilisovelluksen pohjalta saadaan positiivisen koronataapauksen tuntemattomat lähikontaktit oirearvioon, testiin ja karanteeniin viiveettä ja näin pystytään estämään väestössä taudin leviämistä ja katkaisemaan tartuntaketjut.

Hyötyvät tahot ovat alueellisesti sairaanhoitopiiri ja kunta, sillä sovelluksen löytämät altistuneet saadaan tartunnanjäljitettyä, jolloin epidemian voimakkuutta voidaan rajata. Jos rajaustoimenpiteitä puretaan, samanaikaisesti mobiilisovelluksen käyttöönotto osaltaan lisää tartunnanjäljityksen tehokkuutta ihmisten liikkuvuuden lisääntyessä.

Mobiilisovelluksen hyöty on merkittävä väestötasolla, kun riittävän suuri joukko ottaa sen käyttöön. Erityisesti nuoret/opiskelijat ovat merkittävä ryhmä mobiilisovelluksen käyttäjinä. Rajaustoimenpiteiden purkautuessa juuri heillä on riski joukkoaltistumisille.

6. Millaisia riskejä valmisteluun tai sovelluksen käyttöön voi kohdistua?

Tällaisen seurantajärjestelmän väärinkäytön mahdollisuus on aina olemassa, vaikka sen alkuperäinen rakenne ja käyttötarkoitus olisikin jokin tietty eikä se suoraan keräisi dataa. Sovelluksella luotaisiin tiedon koontiverkosto, johon myös jokin ulkopuolinen voi liittää tallennus- ym. mekanismeja ja käyttää tätä tietoa omiin tarkoituksiinsa ja pahimmassa tapauksessa yhdessä jonkin muun tiedon kanssa, mikäli sovelluksen tietoturva ei huolehdita riittävällä tasolla.

Edellä mainitusta syystä sovelluksen valmistelussa on tärkeä huolehtia myös siitä, että sovellus tallentaa vain sen käyttötarkoituksen kannalta välttämättömät tiedot. Kuten esityksessäkin todetaan, esimerkiksi paikannustieto ei ole tällainen tieto. Lisäksi tulee huolehtia kerättyjen tietojen asianmukaisesta hävittämisestä sen jälkeen, kun tieto muuttuu tarpeettomaksi, tässä tapauksessa noin 14-21 vuorokauden kuluttua kontaktin syntymisestä

7. Muut huomiot muistiosta ja liitteestä. Voit esittää myös näkemyksiä jäljitysprosessissa tarvittavaan tiedonhallinnan ja tietojärjestelmien kehitykseen.

- THL:n tehtäväksi on ehdotettu kerättyjen henkilöön liittyvien tartuntatautitietojen käsittely (rekisterinpitäjä) ja niiden välittäminen terveystieteellisille, jos henkilöt ovat antaneet siihen suostumuksensa. Ehdotuksessa sanotaan, että ammattihenkilön käyttöliittymä voidaan todennäköisesti toteuttaa avoimen lähdekoodin ratkaisuna. Käyttöliittymän avulla terveydenhuollon

ammattihenkilö voi saada puhelinsovelluksen avaamiseen tarvittavan koodin sovelluksen käyttäjälle välitettäväksi sekä altistuneen tiedot sen jälkeen, kun tämä on päättänyt jakaa altistumistietonsa terveydenhuoltoon. Käytännön toiminnan sujumiseksi on myös tarkkaan pohdittava, miten tunnistetaan prepaid-liittymien omistajat ja heidän kotikuntansa.

Esitetyissä dokumenteissa ei ole kuvattu eikä huomioitu toimintaprosessina, miten sovelluksen keräämiä tietoja voitaisiin hyödyntää Tartuntalain (1227/2016) mukaisissa tartuntojen seurannan ja jäljityksen tehtävissä toimivien sairaanhoitopiirien Epidemiologisten yksikköjen ja kuntien Tartuntatauti- yksikköjen ammattilaisten työssä. Mikäli tartunnan saanut ja/tai altistunut asetetaan karanteeniin, tarvitaan siihen kunnan tartuntatautivastuulääkärin päätös. Onko tiedon välittäminen mahdollista vai onko sovelluksen tietokantaan/taustajärjestelmään suunnitteilla kotikuntaan perustuva käyttöoikeus tartunnan jäljitystehtävissä toimiville? Tästä ei dokumenteissa ilmene kuvausta.

Niinivaara Jaana

HUS -kuntayhtymä - Teppo Heikkilä, hallintoylilääkäri